הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר משפטים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות נחלות

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות נחלות

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-נחלות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ו 5
הלכה ח 5
הלכה ט 5
הלכה י 6
הלכה יא 6
הלכה יג 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה ח 6
הלכה י 6
הלכה יב 7
הלכה יד 7
הלכה טו 7
הלכה טז 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ג 8
הלכה ד 8
הלכה ז 8
הלכה ח 8
הלכה ט 8
פרק ד 8
הלכה א 8
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9
פרק ה 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ו 9
הלכה ז 10
פרק ו 10
הלכה א 10
הלכה ג 10
הלכה ט 10
הלכה יא 10
הלכה יב 10
הלכה יג 10
פרק ז 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ז 11
הלכה ח 12
פרק ח 12
הלכה א 12
הלכה ב 12
פרק ט 12
הלכה א 12
הלכה ב 12
הלכה ג 13
הלכה ד 13

הלכה ה 13
הלכה ט 13
הלכה י 14
הלכה יא 14
הלכה יב 14
הלכה יג 14
הלכה טו 14
פרק י 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ד 14
הלכה ה 15
פרק יא 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
הלכה ד 15
הלכה ח 15
הלכה ט 15
הלכה י 15
הלכה יא 16
הלכה יב 16

פרק א

הלכה א

סדר נחלות כך הוא כו' עד ראש הדורות. פ' יש נוחלין (דף קט"ו) :

הלכה ו

משפחת האם אינה קרויה משפחה עד אינו יורש כלל. פרק יש נוחלין (דף ק"ח ק"י) ומייתי לה ביבמות פרק הבא על יבמתו:

הלכה ח

האשה אינה יורשת את בעלה כלל והבעל יורש וכו' עד ואע"פ שהבעל חרש הוא יורש את אשתו: כתב הראב"ד ז"ל איני מודה בזה וכו': **ואני** אומר לא ירדתי לסוף דעתו בזה כי שמעתין דסוף פ' מי שמת (דף קמ"ב) היינו דאין אדם יורש אשתו בקבר וכן הבן בנכסי האם דבהדדי איתנהו וכבר כתבו ר"מ ז"ל סוף זה הפרק ואדרבא מינה הא לאו בקבר ודאי ירית לה והכי אמרינן להדיא פ' יש נוחלין וביבמות פ' כיצד וירש אותה מלמד שהבעל יורש אותה וכן בכל דוכתא וכן ראינו כל הראשונים והאחרונים פוסקין והוא אינו מברר הדברים ודברים שבלב אינן דברים אלא שלבי אומר לי כי רצה לומר שהבעל יורש את אשתו דבר תורה ולא מדברי סופרים וקראי לאו אסמכתא בעלמא נינהו אלא ראיה גמורה ואם לזה כיון בדבריו אלא רואה אני להם מקום והראיות העומדות והמתקיימות בזה הדרך יכול להיות:

הלכה ט

כבר ביארנו בהל' אישות שאין הבעל יורש אשתו עד אין הבעל יורשה: כתב הראב"ד ז"ל מה שאמרו בירושלמי נראה שהוא חולק עליו עכ"ל: **ואני** אומר עיקר הלכה זו פ"ק דקדושין ומייתי לה ביבמות פ' האשה רבה וזה הירושלמי שהראב"ד ז"ל סומך עליו לא ידעתיו ולא אשיב עליו אם הוא חולק אם לאו ואפילו חולק לא נחוש אליו הואיל והבבלי מסכים בזה כאשר הסכימו המפרשים ז"ל בכל המקומות והביאור פ' כ"ב וגם אני עיינתי שם המקומות שבגמרא. שוב מצאתי בהשגות המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי צריכה הימנו גט שני כו' מי לא אמרינן לירושה ומה התם דודאי גירשה וספק החזירה יורשה הכא דודאי אשתו היא וספק גירשה לא כ"ש עכ"ל: וכמדומה לי שזה הוא לשון הירושלמי ואני חפשתי עליו פרק הזורק אשר שם נשנית משנה זו ולא מצאתי דברי רבי אלעזר אלו כלל ואפילו יהיה מאן לימא לן דהלכה כר"א וכי תימא ר' אלעזר האמורא הוא מ"מ יש לי לומר כי הטעם בפונדקי משום גט ישן כדאסיקנא התם וא"כ

הוה ליה הגט פסול והיא אשתו לכל דבר ומן הדין שהבעל יירשנה דהא נשאה כדמוקי להתם משום דלבו גס בה אבל היכא דספק אינה מגורשת מנלן:

הלכה י

בעל שנשא קטנה כו' עד לא תקנו להם חכמים נשואין. ביבמות פרק חרש (דף קי"ג) :

הלכה יא

בעל שמתה אשתו כו' עד אם מתה אחר בעלה. בבא בתרא פ' יש נוחלין (קי"ד) :

הלכה יג

וכן אין הבן יורש את אמו כו' עד למשפחת בית אביה. בנדה פ' יוצא דופן (דף מ"ד) :

אבל אם מתה תחלה כו' עד סוף הפרק. פרק יש נוחלין (דף קי"ד):

פרק ב

הלכה א

הבכור נוטל פי שנים עד חולקין לעולם. בבא בתרא פ' יש נוחלין (דף קכ"ב) ובבכורות פרק יש בכור (דף ע"ז) :

הלכה ב

בכור שנולד וכו' עד השנואה יכיר כו'. בבבא בתרא פ' יש נוחלין ובנדה פרק יוצא דופן:

ואם יצאה פדחתו וכו' עד בן משעת לידה. בבכורות פרק יש בכור:

הלכה ד

כיצד אינו ממעט כו' עד עם הבכור בשוה. בבא בתרא פרק יש נוחלין ובמסכת נדה פרק יוצא דופן:

הלכה ה

קטן בן יום אחד כו' עד אינו ממעט בחלק הבכורה. בבכורות פרק יש בכור ובבתרא פ' יש נוחלין ובנדה פרק יוצא דופן:

הלכה ו

בן שנסתפק לנו כו' עד היורש מחמתו. בתרא פ' יש נוחלין ובכורות פ' יש בכור:

הלכה ח

אין הבכור נוטל כו' עד יורש פי שנים. פ' יש נוחלין ופרק יש בכור:

הלכה י

הבא אחר הנפלים עד שהרי קדמו אחר. בנדה פ' המפלת ובבכורות פרק יש בכור ובחולין פרק בהמה המקשה:

הלכה יב

היו לו בנים כו' עד בן גרושה או בן חלוצה. ביבמות פ' הבא על יבמתו ופרק ב' ובבכורות פ' יש בכור:

הלכה יד

שלשה נאמנין על הבכור כו' עד אינו בכור. בקדושין פרק בתרא (דף ע"ד) ובבתרא פ' יש נוחלין:

הלכה טו

האב שנשתתק כו' עד פי שנים. בגיטין פרק מי שאחזו קורדיקוס (דף ע"א) :

הלכה טז

העידו עדים שהם שמעו עד סוף הפרק. פרק יש נוחלין (דף קכ"ו)

פרק ג

הלכה א

אין הבכור נוטל כו' עד והפשוט כאחד. בבכורות פ' יש בכור (דף נ"א) :

וכן אם היתה לאביו עד יורשין אותה כאחד: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה למד ממשנת ערכין פרק השג יד (דף י"ח) עכ"ל: **ואני** אומר כי מעיינת בה לא משכחת בה משנה כלל ולא מיתניא התם אלא הכי תנן לה התם אפילו מת אביו והניח לו ריבוא וספינתו בים ובאה לו בריבואות אין להקדש בהן כלום ע"כ ומתמהינן עלה בגמרא ספינתו בים ובאה לו בריבואות אמאי עשיר הוא ומשני אמר רב חסדא בשהיתה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים ואי מההיא לחודה לא מצי יליף מיניה מידי אלא לא למדה מזאת לבדה אלא זה רמזא דמוחכרת ומושכרת ומצאה בתלמוד פ' יש נוחלין בשמעתין דבכור נוטל פי שנים כמו שאני כותב בסמוך בס"ד:

הלכה ב

הניח להם אביהם בהמה מוחכרת כו' עד פי שנים: כתב הראב"ד זה המחבר פסק כרבי ואין הלכה כרבי עכ"ל: **ואני** אומר פרק יש נוחלין (דף קכ"ג) היא דגרסינן תנו רבנן בכור נוטל פי שנים בזרוע ובלחיים ובקיבה ובמוקדשין הניח להם אביהם פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים או שהיתה רועה באפר וילדה בכור נוטל פי שנים ומהדרינן עלה באמר מר כו' ואקשינן עלה השתא מוחכרת ומושכרת דלאו ברשותיה דאב קיימא אמרת שקיל רועה באפר מיבעי ומהדרינן הא קמ"ל דמוחכרת ומושכרת דומיא דרועה באפר מה רועה באפר שבחא דאתי ממילא ולא חסרי בה מזוני אף מוחכרת ומושכרת שבחא

דאתי ממילא ולא קא חסרי לה מזוני ומני רבי היא דתניא אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן רבי אומר אומר אני הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהם ע"כ. ופירש רבינו יהוסף הלוי בן מיג"ש ז"ל דטעמא לאו משום דס"ל בכור נוטל בראוי כבמוחזק הוא אלא משום דס"ל דשבח ששבחו נכסים הואיל ונכסים גופייהו ברשותיה הוו אע"ג דשבח לא אתיא לידיה מחיים מוחזק הוי עכ"ל וכן פירשו רבים וגדולים ועל זה סמך ר"מ ז"ל ועל דעת רבותיו נ"ע והדין עמו וזה פשוט כי אפילו ר"י אלפס ז"ל שחלק על הפוסקים כרבי כתב להדיא דבמאי דאתי לידיה הלכתא כוותיה ובכך נמצאו דברי ר"מ ז"ל מוסכמים מפי החכמים:

הלכה ג

שחט אחד ממכירי אביו כו' עד של אותה הבהמה. פ' יש נוחלין:

הלכה ד

אין הבכור נוטל פי שנים עד שנעשו תמרים. בבכורות פרק יש בכור (דף נ"א) :

אבל אם שבחו מחמת עצמן וכו' עד בשאר נכסים. פ' יש נוחלין (דף קכ"ד) :

ואפילו מיחה בענבים כשהם מחוברים וכו' עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל יש לנו דרך אחרת בכל זה עכ"ל: **ואני** אומר כי יבא דבריו וכבדנו מאמרו בפנים הנאמרים בגוף ההלכה פרק יש נוחלין כי הפירושים רבים והדעות מרובות וכולם דברי אלהים חיים:

הלכה ז

מי שייבם אשת אחיו כו' עד ומת האב בחיי כולם. ביבמות פרק כיצד (דף כ"ד) ופרק החולץ (דף מ') :

הלכה ח

כבר ביארנו בהלכות שכנים שהבכור כו' עד נוטל בשני מקומות. ההלכה ביבמות פרק כיצד ופרק החולץ ופרק יש נוחלין והביאור פי"ב:

הלכה ט

שומרת יבם שמתה וכו' עד סוף הפרק, כמו שביארנו במקומו. ההלכה פרק החולץ והביאור פכ"ב דהלכות אישות:

פרק ד

הלכה א

האומר זה בני כו' עד ואמר בני הוא אינו נאמן. פ' יש נוחלין (דף קכ"ז) :

הלכה ה

העבדים והשפחות אין קורין וכו' עד לקרות להן אבא ואמא. מפורש בברכות פ' היה קורא (דף י"ז) :

הלכה ו

מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן וכו' עד על עיקרי הקבלה ויש מי שלא חלק וכו' ויש מי שהורה וכו' עד על דבר זה: כתב הראב"ד ז"ל בגמ' לא מצאנו בה עיקר דבר זה וכו': **ואני** אומר גם מלשון ר"מ ז"ל משמע שלא היתה לו מהגמ' אלא הוראת הגאונים ז"ל והוא מזכיר מקצת מחלוקותם וסברתו ואין ספק שרבו בו המחלוקות והר"ם ז"ל מקוצי כתב מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל כר"מ ז"ל אות באות:

הלכה ז

כל היורשין יורשין וכו' עד בעדות זה. פ' בתרא דקידושין (דף ע"ח) ופרק חזקת הבתים והרבה מקומות:

הלכה ח

יעקב שמת עד של ראובן לבדו. פרק יש נוחלין (דף קל"ד) :

אמר שמעון אין לוי זה אחי וכו' עד סוף הפרק. פ' המפקיד (דף ל"ט) ופ' חזקת הבתים והביאור בזה הפרק:

פרק ה

הלכה א

זה הכלל ביורשין וכו' עד כאחת מן הבנות. זאת היא הקדמה לדרך הירושות בספק וודאי ועיקרה פ' מי שמת (דף קע"ה) ומייתי מקצתה פרק החולץ (דף ל"ח)

הלכה ב

כבר ביארנו בהל' אישות כו' עד מזונות. ההלכות פ' מי שמת והביאור הראשון פרק י"ב ופ' ב' והביאור השני פרק י"ג:

הלכה ג

מי שלא שהתה אחר בעלה וכו' עד חולקין בשוה. בבא ראשונה פרק יש בכור (דף נ"א) ומייתי לה עם שאר בבות ביבמות פרק החולץ (דף מ')

הלכה ו

מי שנפל עליו הבית וכו' עד ויורשי הבעל חציין. פרק מי שמת (דף קנ"ח קנ"ט) :

אבל אם נפל וכו' עד כלום כמו שביארנו. ההלכה פרק מי שמת ומייתי בבא ראשונה במציעא פרק המפקיד (דף ל"ט) והביאור הוא פ"א:

הלכה ז

נפל עליו ועל בן בתו עד עם יורשי בן הבת. ההלכה סוף פרק מי שמת והביאור פ"א:
וכן אם נשבה האב וכו' עד סוף הפרק. ס"פ מי שמת:

פרק ו

הלכה א

אין אדם יכול להוריש וכו' עד אלא אפוטרופוס כמו שביארנו. ההלכות פרק יש נוחלין (דף קכ"ו) והביאור פ"ו דהלכות זכייה ומתנה:

הלכה ג

אמר פלוני בני יירש וכו' עד כמו שביארנו בהלכות אישות. כל ההלכות פרק יש נוחלין והביאור ריש פרק י"ג:

הלכה ט

העכו"ם יורש את אביו וכו' עד ולא מדבריהם. פ"ק דקדושין (דף י"ז):

הלכה יא

כל הנותן נכסיו לאחרים וכו' עד ונוהג כשורה. פ' יש נוחלין (דף קל"ג):

הלכה יב

ישראל שהמיר וכו' עד וכן המנהג תמיד במערב. ההלכה רווחת בכ"מ בתלמוד ובבכורות בפרט אף על פי שחטא ישראל הוא והמנהג הוראת הגאונים ז"ל:

הלכה יג

צוו חכמים וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דמסכת שבת:

פרק ז

הלכה א

אין היורשין נוחלין וכו' עד על פיהן. במציעא פרק המפקיד (דף ל"ח ל"ט) :

הלכה ב

האשה שבאה ואמרה מת בעלי וכו' עד אחיו המת. במס' יבמות פרק האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים:

הלכה ג

מי שטבע במים שאין להן סוף עד הרי היורשין נוחלין על פיהם: כתב הראב"ד ז"ל ויש מי שאומר וכו': **ואני** אומר סוף מס' יבמות הורו הגאונים ז"ל כדברי ר"מ והחולקים חולקים:

וכן אם באו עדים עד בדבר זה. גם זו הוראת הגאונים ז"ל:

הלכה ד

שבוי שנשבה ושמעו בו שמת עד וכן הבורח מחמת סכנה: כתב הראב"ד ז"ל תמה אני על דבריו וכו': **ואני** אומר אדרבה אני תמה הפלא ופלא אם הלשון הזה יצא מפיו שהרי עיקר הלכה זו במציעא פ' המפקיד (דף ל"ח) גמרא שמעתין דשבוי שנשבה כו' והן שלשה שמות מפורשים שם נכסי שבויין ונכסי נטושין ונכסי רטושין ומ"ש הראב"ד ז"ל נקראין נכסי שבויין וז"ש עתה ר"מ ז"ל אות באות הן נקראין נכסי נטושים והשנים פירשן לפנינו בזה הפרק כמו שאכתוב בסמוך בע"ה דגרסינן התם ומורידין קרוב לנכסי שבוי תנאי היא דתניא היורד לנכסי שבוי אין מוציאין אותן מידו ולא עוד אלא אפילו שמע שממשמשין ובאין וקדם תלש ואכל הרי זה זריז ונשכר ואלו הן נכסי שבויין הרי שהיו אביו או אחיו או אחד ממורישיו והלכו להם למדינת הים ושמעו בו שמת היורד לנכסי נטושין מוציאין אותן מידו ואלו הן נכסי נטושין הרי שהיו אביו או אחיו או אחד מן מורישיו הלכו להן למדינת הים ולא שמעו בו שמת וקפץ וירד לתוך הנחלה אמר רשב"ג שמעתי שהנטושין כשבויין היורד בנכסי רטושין מוציאין אותן מידו ואלו הן נכסי רטושין הרי שהיו אביו או אחיו או אחד ממורישיו כאן ואינו יודע להיכן הלכו עכ"ל הברייתא ושקיל וטרי עלה תלמודא טובא מ"ש הני דקרי להו נטושין ומאי שנא הני דקרו להו רטושין עתה ראה גם ראה מה אשיב שואלי דבר על התימה הזה להאמין שיצא מפי הקדוש ז"ל לכן אמרתי אחד מן התלמידים אמר על שמו:

אבל היוצא לדעת וכו' עד ויטול את שלו. פ' המפקיד ומקצתה דברי גאון שכתבו שם ר"י אלפס ז"ל:

הלכה ז

ואין מורידין הקרוב לעולם וכו' עד בורים וגשמים: כתב הראב"ד ז"ל אני איני אומר כן וכו': **ואני** אומר גם על זה שלא יצא מפיו דהא בההיא שמעתא דפרק המפקיד (דף ל"ח ל"ט) גופא בתר שקלא וטריא דמאי שנא נטושין ומאי שנא רטושין גרסינן וכולן שמין להו כאריס ושיילינן אהייא קאי אילימא אשבויין השתא זריז ונשכר הוי מאי דאשבח מיבעיא כו' עד דאוקימנא כרשב"ג דאמר נטושין כשבויין והכי קאמר כשבויין

ולא כשבויין כשבויין דאין מוציאין אותו מידו ולא כשבויין דאילו התם זריז ונשכר ואילו הכא שיימינן ליה כאריס ושקלי וטרו עלה טובא עד דאסיקנא כי היכי דלא נפסדינהו ושיילינן וכולן לאיתויי מאי לאיתויי הא דאמר רב נחמן בר יצחק אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין קרוב לנכסיו יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו ע"כ. הנה עיניך רואות דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הם:

הלכה ח

מי שיצא לדעת כו' עד סוף הפרק. פ' המפקיד (דף ל"ט):

פרק ח

הלכה א

כשמורידין קרוב כו' עד מחמת אבי ירשתי חלק זה. פרק המפקיד:

הלכה ב

לעולם אין מורידין קרוב כו' עד מחמת מורישיו. במציעא פרק המפקיד ובכתובות פ' הנושא:

מעשה באשה אחת כו' עד סוף הפרק. פרק המפקיד:

פרק ט

הלכה א

האחין שעדיין כו' עד השכר לאמצע. בבתרא פרק מי שמת (דף קמ"ג):

הלכה ב

היו היורשין גדולים עד השביחו לאמצע. במציעא פרק המפקיד (דף ל"ט) ובבתרא פרק מי שמת:

אמרו ראו מה שהניח לנו אבא וכו' עד השבח לאמצע: כתב הראב"ד ז"ל אין זו הגירסא שלנו ולא של הרב ז"ל וזה שבוש הוא עכ"ל: **ואני** אומר גם זה לא יצא מפי הראב"ד ז"ל לעולם כי המשנה שלימה ותלמוד ערוך הוא בבבא בתרא פ' מי שמת דתנן הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבא והרי אנו עושין ואוכלים השביחו לעצמן ע"כ ואמרינן עלה בגמ' אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים אבל שבחו נכסים מחמת עצמן שבחו לעצמן ואקשינן עלה איני והא אמר רבי חנינא אפילו הניח להם אביהם אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו הוא

ופרקינן שאני אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי בה ע"כ. ור"י אלפס גורס מימרא דרב חביבא והשמיט קושיא דר' חנינא ופירוקה משום דלא נפקא ליה מינה אלא מילתא דפשיטות ועוד דלישנא דמתני' משמע הכי דקתני והשביחו גדולים ולא קתני והשביחו סתמא דמשמע גדולים דוקא הוא דמצו משבחי אבל קטנים לא מצו משבחי וכן הוא בכל הספרים שראיתי אלא ודאי הכותב הזה מתחיל היה ולא עיין גמרא מתניתין קמייתא אלא גמר פסקא בתרייתא ואם אמרה כו' דגרסינן עלה עובדא דרב ספרא שביק אבוה כו' ולא ידע ללכת אל עיר:

הלכה ג

וכן אם היתה אשתו עד השבח שלה. פרק מי שמת:

הלכה ד

מי שירש את אביו וכו' עד שמין לו כאריס: כתב הראב"ד ז"ל ואם ידע מה בכך וכו': **ואני** אומר גם זה לא יצא מפיו דאטו שבוי מאן דכר שמיה הכא ועוד לאו היינו עובדא דפרק המפקיד דמרי בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאה אמר ליה אחוך אנא פלג לי אמר ליה לא ידענא לך כו' עד אייתי סהדי דאחוה הוא א"ל רב חסדא זיל פלוג ליה אמר ליה נפלוג לי נמי בפרדיסא ובוסתני דשתל אמר ליה שפיר קאמר לך דתנן הניח בנים גדולים וקטנים כו' ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאסיקנא אהדרוה לרב חסדא אמר להו מי דמי התם ברשות ב"ד נחית הכא לאו ברשות בית דין נחית ועוד קטן הוא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן אהדרוה לקמיה דרב אמי אמר ליה לא סיימו קמאי דקטן הוה ע"כ. וכתב ר"י אלפס והלכתא כרב חסדא וקושיא אדאביי ליתא משום דקטן הוה ואין מורידין קרוב לנכסי קטן הלכך אף על גב דלא ידע דאיתיה דנחיל השביח לאמצע אבל גדול דלא ידע דאיתיה דנחיל גביה לא השביח לאמצע אלא שמין לו כאריס עכ"ל. וזהו לשון ר"מ ז"ל אות באות ועיניך רואות מעתה אתה תבחר ולא אני אם יש להטות ימין ושמאל להאמין כי יצא דבר זה מפי קדוש זה חס ושלום וחס ליה ולגובריה תדע שאפילו אחד מבקיאי תלמידיו ירגיש שזה היה דעת ר"מ ז"ל שהרי סמך לו וכן אח שירד לנכסי קטן וכו' עד לא פחות ולא יתר:

הלכה ה

אחד מן האחים וכו' עד בעיסתן. הכל בפרק חזקת הבתים (דף נ"ב) והבבות הראשונות גם פרק מי שמת:

הלכה ט

אחד מן האחים וכו' עד הרי הוא לאמצע. פרק גט פשוט (דף קמ"ג) :

הלכה י

בד"א באחים מפני שחזקתן וכו' עד ואין צריך להביא ראיה: כתב הראב"ד ז"ל והיאך גובה בו וכו': **ואני** אומר מחלוקת ישנה היא גם בין רבותינו בעלי התוספות ז"ל ולכולם יש פנים בהלכה וראיות רבות שונות לפי השיטות ומאחר שהוא לא פירש דבריו למה אפרשם אני די לי בשלי להוכיח כי דברי ר"מ ז"ל מפורשים בתלמוד פ' גט פשוט כפירוש רבו:

הלכה יא

אחד מן האחים שנטל כו' עד בין רבים. פרק מי שמת (דף קמ"ד):

הלכה יב

מי שמת והניח כו' עד מה שנתן להם אביהם נתן. פרק יש נוחלין (דף קל"ט):

הלכה יג

השיא האב את בנו עד והרי הוא לאמצע: כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מהו וכו': **ואני** אומר הלכה זו פרק מי שמת (דף קמ"ד) והפירוש הזה נכון בהכי מתפיסת הבית יצא ולתפיסת הבית חזר והסברא שאומר הראב"ד ז"ל אדרבה אפכא מסתברא כי יכולין לומר ומי יודע מה ילד יום או שמא לא ישאו בתולות או לא יזדמן או יבא דבר אחד מכל הדברים המונעין חזרת השושבינות ונמצאו אלו מפסידים חלקם לפיכך נוחלין מיד:

הלכה טו

גדול האחין שהיה לובש כו' עד סוף הפרק. פרק יש נוחלין (דף קל"ט):

פרק י

הלכה א

שני אחים שחלקו וכו' עד וחולקים השאר בשוה. פרק קמא דניזקין (דף ט') ובבתרא פרק בית כור (דף ק"ו):

הלכה ב

מי שצוה בשעת מיתתו וכו' עד חוזרין וחולקין כתחלה. פרק בתרא דכתובות (דף ק"ט):

הלכה ג

האחים שחלקו שמין כו' עד מועד ושבת שמין מה שעליהם. פרק קמא דניזקין (דף י"א):

הלכה ד

מי שהניח יתומים עד אחר שהגדילו. בקדושין פרק האיש מקדש (דף מ"ג) ובכתובות פרק אלמנה ניזונית (דף ק') ובגיטין פ' השולח (דף ל"ד):

הלכה ה

מי שמת והניח יורשים גדולים כו' עד שיגדיל: כתב הראב"ד ז"ל והוא שחלק להם בחייו וכו': **ואני** אומר כן הוא מדוקדק בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ב) וכן כתב ר"י אלפס ז"ל פרק המפקיד בשם גאון ז"ל והחלוק שכתב הראב"ד ז"ל סברא היא:

ואם לא מנה כו' עד סוף הפרק. פ' הניזקין:

פרק יא

הלכה א

מעות של יתומים כו' עד שיעמידו להם. במציעא פרק איזהו נשך (דף ע'):

הלכה ב

כל המטלטלין של יתומים עד וכן כל כיוצא בזה. בכתובות פרק אלמנה ניזונית (דף ק'):

הלכה ד

כשמעמידין ב"ד להן אפטרופוס כו' עד שמא לא יצליח זה שקנו. בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ב) :

ואין רשאין לדון ולחוב עד ונמצא חוב קיים: כתב הראב"ד ז"ל לא זו הדרך וכו': **ואני** אומר לשון הגמרא מסיק פרק שני דקדושין (דף מ"ב) לדון על מנת לזכות גם בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ב) ובכמה מקומות בתלמוד ואנחנו כך קבלנו פירושה כדברי ר"מ ז"ל ומ"מ פירוש הר"א ז"ל מסולסל:

הלכה ח

אין האפוטרופין רשאין להוציא וכו' עד שמשחררין: כתב הראב"ד ז"ל יש מי שאומר הלכה כרבי וכו': **ואני** אומר עיקר זאת ההלכה בגיטין פ' הניזקין והמחלוקת רבות וכולן דברי אלהים חיים:

הלכה ט

האפוטרופין תורמין ומעשרין כו' עד והרוצה לתקן יתקן: כתב הראב"ד ז"ל אין הדעת נוחה הימנה כו': **ואני** אומר דברי ר"מ ז"ל הם בגיטין תלמוד ערוך פ' הניזקין ומה שפירש הראב"ד ז"ל עצה טובה קמ"ל אמנם הדין דין הוא ותנוח דעתו שמוכרין החברים על ידי האחרים שהם עמי ארצות או סרסורים ואין כאן מכשולים:

הלכה י

האפוטרופין עושין לקטנים כו' עד אין להם קצבה. פרק הנזקין:

הלכה יא

ומי שנשתטה וכו' עד אם היה ראוי. פרק נערה שנתפתתה:

הלכה יב

אע"פ שאין האפוטרופוס צריך וכו' עד סוף הפרק. הביאור למעלה בזה הפרק עצמו והצורך הזה עצה טובה קמ"ל להיות נקי מה' ומישראל וכן בכל כיוצא באלו: